

csakúgy, mint a mesefeldolgozásokban és bármilyen irodalmi adaptációkban. A Semmi ebbe a sorba állt be, szinte kapóra jött a rendezők számára. A gyerekek felnőnek, és tükröt tartva megmutatják nekünk, hogy becsaptuk őket, mert egy igazságtalan, képmutató, hazug világot építettünk számukra. Ebben az egész dologban csak egy igazán pozitív dolgot látok. Újra fontos lett a színház. Sajnos, nem elsősorban az előadások, hanem az igazgatói pályázatok kapcsán, de mégiscsak fontos. Egy jellemző példa: mindenki ismeri a jeles, vidéki drámatagozatos gimnázium negyedikesének történetét. A gyerekek létrehoztak egy előadást (Önmagával vívja) tanáraik segítségével, és a rendezők az iskola igazgatójától írásbeli figyelmeztetést kaptak egy jelenet miatt. Én láttam az előadást, semmi kivetnivalót nem találtam benne. A gimnázium igazgatója úgy adta a fegyelmet, hogy ő nem látta az előadást.

Ezt csak azért meséltem el, mert a Semmi dániai megjelenését követő viharok, és ez a sajátos magyar történet nagyon egybecsengenek. Bármit elvisel a hatalom, csak azt nem, ha szembesítik önmagával. És ez a Semmi igazi üzenete! Egész pontosan az, hogy nekünk, rendezőknek, drámapedagógusoknak vállalni kell a tükröt még akkor is, ha csúnyát, torzítást mutat. Nem szabad hagyni, hogy a gondolat, a rendezés, az alkotás szabadságába beleszóljon bárki, és a hatalom demagógiáját használva szabja meg, hogy mit, miért, mikor lehet... És így jöhet létre majd egy olyan iskola, ahol 11 éves gyerekeknek nem Janus Pannoniust nyomnak le a torkán, hogy utána majd számon kérjék rajta és tanárain azt, hogy miért nem szeret olvasni...

5-7-5

– óravázlat –

Zalavári András

Csoport: Az óra középiskola 11-12. évfolyama számára készült.

Hely: tanterem, széttolható bútorzattal

Időszükséglet: 90 perc

Téma: fiatalok kontra államgépezet

Fókusz: Mit tehet egy összetartó osztály annak érdekében, hogy visszakaphassa nyugdíjba kényszerült osztályfőnökét?

Tanulási terület: „Törvény és lelkiismeret. A szabadság rendje. Jogok és kötelességek. Erkölc és politika. A lelkiismeret és véleménynyilvánítás szabadsága. Felelősségünk magunkért és a világért. A cselekvés halaszthatatlansága.” (Az etika kerettanterv Ember és közösség témaköréből.)

Az óra hangsúlyozottan nem politizálni akar. A mai magyar helyzetből indul ki – éppen ezért, ha valaki évekkal később játsza, annak az akkori korhoz célszerű igazítania. A hatalom és a kisember (pláne diák) viszonya pártpolitikától függetlenül, minden korban vizsgálatra érdemes.

1. Narráció

Történetünk a 2013-as év vége körül játszódik, az ország *túlsó* csúcskében. Szereplői egy gimnázium 11. C osztályának tanulói. Minden tekintetben sokfélék.

Ancsa néni, az osztályfőnökük, vérbeli pedagógus. 1950-ben született (vagyis éppen betöltötte a hatvankettőt). Kora ellenére fiatalos, sportos. Magyar-történelem szakos tanár. Szenvedélye az irodalom és a természetjárás.

Az osztály igazi csapattá válását segítette, hogy

- a 3 év alatt 8 osztálykirándulásra és nyaranta egyhetes vízitúrára mentek el együtt;
- mindannyian megszerették az irodalmat (ha nem is feltétlenül az olvasást);
- különösen kedvelik a haikut, amely forma csak a háromsoros vers sorainak szótagszámát köti meg: 5-7-5.

2. **A tábla fölötti mottók** három éve változatlanok:

- „Ki a megmondhatója, milyennek látja az életet a másik? Ha egy pillanatra egymás szemével nézhetnénk a világot! Képzeltető-e csodásabb?” (*Henry David Thoreau*)
- „Szeretni akarlak ragaszkodás nélkül.
Magamhoz szólítani követelés nélkül.
Teveled maradni fojtogatás nélkül.
Becsülni akarlak ítékezés nélkül.
Segíteni neked tolakodás nélkül.
Bírálni tégedet vádaskodás nélkül.
Elválni egymástól megbántottság nélkül.
S ha ugyanezt te is megadod mindenben,
igaz találkozással gazdagszunk mindketten.”
(*Carl Roger nyomán*)

3. Állandó jelző választása

Irodalomkedvelőként mindenkire ragadt egy „állandó jelző”. (A gyorsítás érdekében a mellékelt 60-as listából választanak a játszóknak).

4. Csoportmunkák

- Szavalókórus a „Rogers-vers” alapján.
- Egy állandó jelző nem szokványos története (néma jelenet)
- Állóképek egy iskolán kívüli együttlét fontosabb pillanatairól.
- Közérzet-haikuk egy átlagos tanítási nap reggelén.

5. **Montázs** az előző pont csoportmunkáinak párosításával: 1-2, 3-4.

6. **Narráció:** A tanév végén Ancsa néninek is választania kell a nyugdíjba menetel, illetve a nyugdíj nélküli továbbtanítás közül. Családi és anyagi okok miatt kénytelen a nyugdíjat választani. Az osztály megértette és elfogadta a döntését, de ezt a választási kényszert nagyon igazságtalannak érezték. Így történhetett, hogy az ő szereplésükkel zajló pedagógusnapi műsor, ha nem is botrányba, de dadogásba és helyenként szipogásba fulladt. És, bár a tanulók nem nagyon politizáltak, közösen pedig pláne nem, mégis egyöntetűen csatlakoztak az aznapi demonstrációhoz. Ancsa néni se tudta lebeszélni őket.

7. **Állóképek:** a demonstráción készült „fényképek” – egész csoportban több képet is készíthetünk. A képeket rögtön elkészítésük és bemutatásuk után értelmezzük. Az értelmező megbeszélés eredményétől függően – amennyiben szükséges – pontosíthatunk a képeken.

8. **Narráció:** Az akciónak nem volt folytatása, kitört a nyári szünet. Arról esetleg lehetne egy-két mondat, hogy

9. **Állóképből indított egész csoportos rögtönzés beépített szereplővel, a tanár szerepbe lépésével**
Idősíkot váltunk. A következő tanév elején vagyunk.

- a) **Térkijelölés:** az osztályterem (a folytatásban több játékunk is itt játszódik, ezért van értelme a teremben rendelkezésre álló tárgyakkal kijelölni a képzeletbeli osztálytermet – ami nem egyezik meg azzal a térrel, amiben mi magunk vagyunk)
- b) **Állóképek:** Az első tanítási nap első órája előtt:
 - becsengetés előtt 2 perccel
 - a csengetés pillanata
 - becsengetés után 2 perccel
- c) Érkezik az igazgatóhelyettes (**beépített szereplő**), aki elmondja, hogy ideiglenesen ő veszi át az osztályfőnöki teendőket, de most fontos elintézni valója akadt a tankertületben, ezért előbb-

re hozzák a következő osztályfőnöki óra témáját, és ezennel át is adja a szót az iskola bűnmegelőzési tanácsadójának (**a tanár szerepben**).

- d) Bemutatkozik, szerencsétlenkedik, majd rátér: június 2-án, a pedagógusnapon több kis értékű lopást jelentettek egy belvárosi élelmiszerboltból, és ez időben több környékbeli kuka felborogatásáról is bejelentés érkezett. Egy internetes fotón éppen ez az osztály látható az üzlet előtt. Hogy kerültek oda, mit tudnak a jelzett szabálysértésekről, ki volt a főszervező?

10. Narráció: Egyelőre nincs magyartanárunk; hol ez, hol az helyettesít (ezek az órák sehol sincsenek ahhoz képest, amilyen órákat a volt osztályfőnökük tartott).

11. Pillanatképek: viszonyuk a helyettesítő tanárokkal.

12. Narráció: Közben megtudják, hogy miniszteri engedéllyel, havi 10 órában nyugdíjas pedagógusok is foglalkoztathatók lennének. Küldöttséget menesztnek az igazgatóhoz, hogy ezt a lehetőséget kihasználva hívja vissza Ancsa nénit.

13. Fórum-színház: hárman a dirinél.

A fórum-színház „kiterjesztett” változata: a küldöttség egy-egy tagját kiscsoportok készítik fel az igazgatóval történő megbeszélésre. Érvekkel igyekeznek ellátni őket.

Az igazgató szerepét a tanár játssza. A játék során kitér az egyenes válasz – pláne ígéret – elől. Ha sarokba szorítják, kiböki, hogy felsőbb helyről céloztak rá: nem volna szerencsés újra hadrendbe állítani egy olyan tanárt, akinek az osztálya tüntetni ment a kormány intézkedései ellen.

14. Közérzet-haikuk

Például:

*Törvény lövege
nem véd, odafordult az
irányzéka rám.*

Kiscsoportokban dolgozunk – csoportonként akár több is készülhet. Az egyes csoportok felolvassák az alkotásaikat.

15. Megbeszélés: mivel próbálkozhatnak még?

Az óra a tanulók javaslatainak drámás eszközökkel történő vizsgálatával folytatódik.

A megbeszélés szerinti tartalomhoz a játék vezetője ajánl formát – feltehetőleg kiscsoportokban dolgozunk majd, és a jelenet, mikro jelenet, állókép, kihangosított állókép nagy eséllyel megfelelő lesz. Ha van még időnk, akkor több kiscsoportos körben is vizsgálhatjuk a felmerült megoldási lehetőségeket.

16. Befejezésül közreadom a Thoreauról készített ismertetőt (lásd a mellékletben!).

Mellékletek

1. Állandó jelzők

1. A DÖGÖS	12. AZ ELVONT	23. A KÖLTŐ
2. A FOCISTA	13. A TESTÉPÍTŐ	24. A 29Y
3. AZ ÁLOMSZUSZÉK	14. A TETKÓS	25. A KISPÁL
4. A HUMORZSÁK	15. A CÍMLAPLÁNY	26. A KISTIBIS
5. A POMPOMLÁNY	16. A SZÍNÉSZ	27. AZ INDIÁN
6. A BŐRFEJŰ	17. A GÉPPUSKÁS	28. AZ ÁLMODÓVÁR
7. A MINISTRÁNS	18. A PIÁS	29. A MÁGUS
8. A PÉNZES	19. A CSÓRÓ	30. A DUCI
9. A PROLI	20. A KÉRŐ	31. A RISZTID
10. A GITÁROS	21. A GOURMAND	32. A ZÁLLAT
11. A SZÍVTIPRÓ	22. A SZENTI-MENTI	33. A BUNYÓS

34. A CSIGÁZÓ
35. A MOTOREGÉR
36. A KÖNYVES
37. A BEMONDÓ
38. A PÁRTJELZŐ
39. A KAPÁS
40. A SZÍVKIRÁLY
41. A PICKDRÁMA

42. A TÉRZENÉSZ
43. A VADÖLŐ
44. AZ ÚRLOVAS
45. A VÍZTOLÓ
46. A KASZÁS
47. A VÁLASZTÓ
48. A HÉDEREZŐ
49. A HAMIS

50. A FANYÚVŐ
51. A RÉSZES
52. A RONGYOS
53. A RUGÓS
54. A LÁTÓ
55. A KORMÁNYOS
56. A ROSSZ

2. Haikuk (példa gyanánt az írásbeli munkához)

*Pofára estem,
azóta is zuhanok
még. Légtelenül.*

*Szólott az Úr és
láttatni engedte mit
jobb lett volna nem.*

*Mutatók között
porlik Istenbe vetett
hitem. Lázadok.*

*Másra jó anyám
szél fodros szoknyád alá
test-vér-vágy hajtott.*

*Hiába lepel
ha takar, mint a titok
kezel a kezed*

3. Háttéranyag az iskolarendőrökről

(2013) Szeptember második felében kezdik meg munkájukat azok rendőrtisztek, akik az elmúlt három hétben Csopakon tartott 60 órás képzésen elsajátították a tevékenységükhöz szükséges jogi ismereteket, a fiatalkorúakkal kapcsolatos büntető- és szabálysértési eljárási szabályokat, valamint pedagógiai tapasztalatokat is szereztek.

A száz bűnmegelőzési tanácsadó minden megyében és a fővárosban mintegy 200, a KLIK által kijelölt intézményben kezdi meg munkáját, miután az oktatási intézmények és a rendőrség közötti együttműködési megállapodásokat megkötötték.

Feladatuk az iskolába járó fiatalok bűncselekményekkel szembeni fokozott védelme lesz, kiemelt figyelemmel az internet veszélyeire, a családon belüli erőszakra, a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekményekre és a közlekedésbiztonságra.

A tanácsadók munkájukat a tankerületekkel egyeztetett éves munkaterv alapján, az iskolák vezetőivel együttműködésben látják el. Amennyiben a tanintézet részről igény merül fel, a tanácsadók osztályfőnöki órán, szülői értekezleten is részt vesznek, valamint felvilágosító előadásokat is tartanak. A rendőrtisztek ezen kívül kapcsolatot tartanak az illetékességi területükön tevékenykedő állami, önkormányzati, társadalmi és civil szervezetekkel.

4. Thoreau (a Wikipédia alapján)

Henry David **Thoreau** (USA, Massachusetts, Concord, 1817. július 12. – 1862. május 6.), amerikai író, filozófus

Hívei őt tartják a legelső amerikai környezetvédőnek és a polgári engedetlenség filozófiai megalapozójának. A természettel való összeolvadást hirdette, illetve a demokratikus eszmék valóra váltását követelte.

1845-1847 között egy saját kezűleg épített kunyhóban élt a Concordhoz közeli Walden-tó partján. Gyűjtögetésből, halászatból, növénytermesztésből és mások számára végzett fizikai munkából tartotta fenn magát, de ideje nagy részét csendes elmélyüléssel, a természet megfigyelésével és leírásával töltötte. Azt vallotta, hogy a civilizáció rombolja a természetet, és az embert megfosztja attól, hogy figyelmét teljes egészében a lét fontos kérdéseinek szentelhesse; az emberi kultúrának a természethez kell igazodnia.

1846-ban börtönbe csukták egyetlen napra, amiért nem volt hajlandó adót fizetni a rabszolgaságot támogató és Mexikót támadó Egyesült Államoknak. Szerinte egy magasabb rendű törvény alapján minden embernek kötelessége megtagadni az együttműködést és elviselni az ezzel járó büntetést, ha az állam igazságtalan politikát folytat.

Elveinek sok követője akadt szerte a világban, mint például Mahátma Gandhi is.